

svećenika. Na osnutak župe potakla je ovog vrlo svećenika zabrinutost za duhovno dobro svojih zemljaka, te je smatrao, da će na ovaj način najviše zadužiti svoju dušu, držeći se riječi sv. Dionizija: »Omnium Divinorum divinissimum est cooperari Deo in salutem animarum«. Monografija sadržaje čitav niz tipičkih pojava, što se odigravaju u pastoralnom, socijalnom i ekonomskom životu, te ujedno daje karakterističan pogled u kulturne i socijalne prilike, što ih je proživljavao naš narod kroz tih dvjesto godina. Monografija osvjetljuje na konkretnom tipičkom primjeru, kako su župnici bili također prvi prosvjetitelji našega priprostog seljačkog naroda. G. 1828. otvorio je na pr. tamošnji župnik Magdalenić u svom stanu prvu pučku školu, gdje je sam vršio službu učitelja, a kasnije su njegovi nasljednici živo nastojali, da dode do osnutka samostalne škole g. 1842. — Monografija je lijepi prilog za našu domaću crkvenu i kulturnu historiju.

Dr. J. O.

Dr. Joannes Šimrak: De relationibus Slavorum Meridionalium cum Sancta Romana Sede Apostolica saeculis XVII. et XVIII. secundum selecta documenta nondum edita, ex tabulariis Romanis Vaticanis, S. Congregationis de Propaganda fide et almae ecclesiae zagradiensis eruta, vol. I. — Zagreb 1926. (178—8°), cij. 50 Din.

Pored brojnih svojih historijskih studija, što ih je dosele objelodanio na osnovi mučnog naučnog istraživanja na prvotnim vrelima, da na strogo kritičkim historijskim vrelima osvjetli pitanje nastojanja oko obnove crkvenog jedinstva u našim krajevima, koje je još uvijek kod nas i u naučnim krugovima, a kamoli širim bilo zastrto tminom potpune zaboravi, ovo je djelo univ. profesora dra. Šimraka nova dragocjena naučna zbirka dokumenta dosele još nigdje neobjelodanjenih o jakom pokretu za crkveno jedinstvo među pravoslavnima na Balkanu u 17. i 18. vijeku. Djelo je plod dugovremenog i napornog naučnog istraživanja na prvotnim vrelima u rimskim arhivima, vatikanskom, propagandinom, arhivu breva i drugim, u koje se teškom mukom dobiva uvid i samo su rijetkim naučnjacima pristupačni.

Pisac je u tom djelu prikupio upravo frafantne dokumente, koji nam otvaraju sasvijem nove poglede o gibanju unije, te nam govore o nepobitnim historijskim činjenicama, o kakvim zacijelo današnji naučni historici kod pravoslavnih Srba nijesu ni slutili. Gotovo čitav pravoslavni Balkan, a naročito srpski i crnogorski pravoslavni episkopat i predstavnike pravoslavnog monaštva na Gori Atosu zahvatio je val spontanog gibanja i težnje za obnovom crkvenog jedinstva, dok s druge strane Apostolska Stolica dolazi s najvećom pripravošću ususret ovom gibanju, ne bi li urodilo trajnim plodovima. Istina, ne može se ustvrditi, da je ovo gibanje za obnovom crkvenog jedinstva bilo pokretano isključivo čistim religioznim motivima, nego je imalo jamačno više političku pozadinu i interes: da bude naime put do političkog oslobođenja ispod osmanlijske vlasti. No pored svega toga ne može se poreći činjenica, da je bilo u to doba u višim crkvenim krugovima pravoslavne hijerarhije na Balkanu dosta ozbiljne i iskrene volje u nastojanju oko obnove crkvenog jedinstva.

Pisac navodi najprije izvore, iz kojih je crpao podatke za svoju studiju. Zatim govori o glavnim centrima pokreta za jedinstvo u Crnoj Gori, Žumberku i Srbiji, napose nekim manastirima, koji su aktivno sudjelovali u tom pokretu, kao Budimlje, Morača, Zaval, Gomirje, Lepavina, Marča. Govoreći o nastojanju, da se atonski manastiri zainteresuju za pokret jedinstva, navodi pisac pored ostalih i dva sasvim nova dokumenta, o kojima nema govora ni u specijalnoj studiji Hofmanna S. J.: *Athos e Roma* (ed. orient. christiana n. 19. Roma 1925, 48—89), koji daju vanredno karakterističan pogled o shvaćanju praktične važnosti Atosa za pitanje obnove crkvenog jedinstva. Najviše dokumenata odnosi se na prvoga sjedinjenog biskupa istočnoga obreda Simeona Vratanje (Vretanjića), koji je primio konsekraciju iz ruku korinškog metropolite Kozme g. 1607. i bio priznat također od srpskog patrijarhe Ivana u Peći u pismu od 8. VII. 1609. biskupom. Simeon Vratanja bio je u živom saobraćaju s agilnim i zaslužnim propagatorom jedinstva Velaminom Ruskim iz Rusije, kasnijim metropolitom sjedinjenih Ukrajinaca i Rusa. Nadalje su nanizani dokumenti o najpoznatijim nasljednicima Simona Vratanje tijekom 17. vijeka kao Maksimu Predojeviću, Rafaelu Levakoviću i Savi Stanislaviću. Tu je ujedno donesen originalni snimak upravljenog na staroslavenskom jeziku iz sinode srpske pravoslavne crkve u Morači dne 1. II. 1648. u Rim papi Inocenciju X, po delegatu srpskog episkopata metropoliti Budimljanskom, gdje izjavljuju, da se vraćaju u krilo jedinstva s Rimskom Crkvom. Praktičnih teškoća zadržavalo je kod utvrđivanja unije pitanje razgraničenja jurisdikcionalne vlasti između biskupa istočnoga i latinskoga obreda, naročito zagrebačkih i marčanskih.

Dokumentima, objelodanjenim u ovoj studiji sasvim je znanstveno pokopana ona tendenciozna tvrdnja nekih površnih historičara, da je ostvarenje unije u našim krajevima djelo političkih interesa carice Marije Terezije, jer se na osnovi ovih dokumenata bjelodano vidi, da se pokret za crkveno jedinstvo na Balkanu silno razmahao već davno prije vladanja Marije Terezije, a započeo je svršetkom 16. vijeka.

Ovo djelo prof. dra. J. Šimraka imade svoju trajnu i monumentalnu vrijednost ne samo za našu crkvenu nego i profanu naučnu historijsku literaturu, tako da će za njim morati posegnuti svaki ozbiljni naučnjak historijske struke, koji mora da se u svom naučnom radu takne ovoga pitanja, ako hoće da bude objektivno kritičan i nepristran. Povrh toga djelo imade svoju stručnu naučnu vrijednost i u svjetskoj literaturi gledom na studij historije rada za obnovu crkvenog jedinstva, jer je njime dostojno ispunjena jedna znatna praznina, koja je dosele bila zastrta velom zaboravi. Ovoj svrsi potpuno odgovara i lijepa oprema djela, kao i sastav na latinskom jeziku, da bude djelo pristupačno i stranim naučnim krugovima. Preporučamo ga stoga najtoplije.

Dr. Janko Oberški.

Dr. Fr. Grivec: Pesnik Vladimir Solovjev, Ljubljana 1926. (str. 32—129). — U brošurici ocrtan je ukratko život velikoga ruskog filozofa Vladimira Solovjeva, izložene osnovne misli vodilje njegovih pjesama, sažete